

**ОҢТУСТІК ҚАЗАҚ
МЕРИНОС ҚОЙ
ТҰҚЫМЫНЫҢ АСЫЛ
ТҰҚЫМДЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ ЕТ
ӨНІМДІЛІГІ**

Тәжірбиеден өтуші Нұрдаз Фариза

- Оңтүстік қазақ мериносы 1946-1966 жылдары Жамбыл, Оңтүстік Қазақстан облыстарында күрделі будандастыру әдісімен шығарылған. Авторлары – А.И.Петров, Л.И.Цой. О. Есеналиев, В.А.Маллицкий, т.б. Бұл тұқымды шығаруға Кавказ, Совет мериносы, Алтай, Ставрополь, Грозный сияқты биязы жүнді қойлар қатынасты.
- Оңтүстік қазақ мерниносының тұрпаты мықты, денесі қышамды, дене құрылысы мінсіз, саулықтары тоқал, қошқарлары мүйізді келеді.

Оңтүстік-Батыс мал шаруашылығы және өсімдік шаруашылығы ғылыми зерттеу институты ЖШС 1962 жылы құрылған.

Негізгі миссиясы – асыл тұқымдық және тұқымдық материалды, сондай-ақ Қазақстанның Оңтүстік-Батыс өңіріне арналған перспективалы технологияларды әзірлеп тарату арқылы мал шаруашылығы мен өсімдік шаруашылығын дамытудың жаңа мүмкіндіктерін қамтамасыз ету.

Ғылыми әлеуеті - «ОБМӨҒЗИ» ЖШС орталық кеңсені, 2 филиалды, 1 физкешенді және 3 тірек пунктін қамтиды.

- **Биязы жүнді қой шаруашылығы секторы**
- Құрылған жылы: 2003 жыл.
- Сектор қызметкерлері: 3 ғылым кандидаты.
- Сектордың мақсаты: Жіңішке жүн беретін, еттілік қасиеттері жақсарған биязы жүнді малдарды шығарудың селекциялық-генетикалық әдістемесін жасау.
- **Негізгі бағыттары:**
  - - малдардың тірілей салмағын жоғарылатып, еттілік сипаттамасын жақсарту;
  - - өте жіңішке жүн (40-45%- ға дейін) беретін мал шығымын жоғарылату;
- **Сектор жұмыстарының негізгі нәтижелері:**
  - - оңтүстік қазақ мериносының тұқыл типті малдарының 2 желісі құрылды;
  - - қошқарлардың үш желісін шығару бойынша жұмыстар жүргізілуде

- Оңтүстік Қазақстан облысында ОҚМ қойларын өсіретін Самат ШҚ-ы, Шымкент қаласы, Қазығұрт ауданында, Шарапхана аулдық округінде орналасқан.
- Мал басы саны – 2813.
- 150–қошқар (негізгісі–40)
- 1180-саулық
- 480-ұрғашы тоқты
- Еркек және ұрғашы қозылар-1003 (2015 жыл)

1 кесте – Өнімділік көрсеткіштері, $M \pm m$

Жыныстық тобы	Тұқым	Класс	Саны	Тірілей салмағы, кг	Жүн түсімі, кг	Жүн ұзындығы, см
Аталық қошқарлар	ОҚМ	Эл	12	76,2±0,44	8,2±0,11	10,4±0,1
	ЕМ	Эл	4	80,5±0,24	7,8±0,23	10,3±0,1
Жас қошқарлар	ЕМхОҚМ	Эл	40	60,0±0,38	5,4±0,20	9,6±0,2
	ОҚМ	Эл	40	56,8±0,51	5,5±0,11	10,0±0,3
Саулықтар	ОҚМ	Эл	216	55,0±0,34	4,4±0,12	9,3±0,2
	ОҚМ	I кл	603	53,3±0,27	4,2±0,22	9,0±0,09
Ұрғашы тұсақтар	ЕМхОҚМ	Эл	30	42,5±0,26	3,7±0,18	9,3±0,11
	ОҚМ	Эл	40	39,7±0,33	3,8±0,15	9,5±0,08

«Самат» ШҚ-да ОҚМ-ның қошқарларының орташа тірілей салмағы -76,2 кг, ЕМ – 80,5 кг құрады, Жүн түсімі бойынша ОҚМ малдары ЕМ 0,4 кг артық болды:

2 кесте – 4 Айлық қозылардың дене бітімі көрсеткіштері

Көреткіштер	Қошқарлар	Саулықтар
Шоқтығының биіктігі	61,1±0,29	58,8±0,18
Құйымшақ биіктігі	64,2±0,33	61,4±0,36
Дененің ұзындығы қиғаш	73,8±0,48	62,7±0,41
Кеуде орамы	87,2±0,52	83,1±0,56
Жіліншік орамы	7,3±0,17	7,0±0,19

3 кесте - 2014 жылғы ұрғашы тоқтылардың кластық құрамы

Шаруашылық атауы	N	Эл		І		Эл+І		ІІ		брак	
		бас	%	бас	%	бас	%	бас	%	бас	%
«Самат» ШҚ	370	70	19,0	220	59,4	290	78,4	54	14,6	25	7,0

4 кесте – Қозылардың тірілей салмағы

Шаруашылық атауы	n	Тірілей салмағы, кг			
		Еркек қозылар		Ұрғашы қозылар	
		EMxOQM	OQM	EMxOQM	OQM
		M±m	M±m	M±m	M±m
«Самат» ШҚ	40	4,6±0,18	4,4±0,11	4,4±0,18	4,2±0,20

5 кесте - 4,5 айлық қозылардың тірілей салмағы

Шаруашылық атауы	n	Тірілей салмағы, кг			
		Еркек қозылар		Ұрғашы тоқтылар	
		EMx OQM M±m	OQM M±m	EMxOQ M M±m	OQM M±m
«Самат»ШҚ	40	33,4±0,34	31,9 ±0,51	30,7 ±0,35	29,2 ±0,18

1 сурет. 4,5 айлық қозының салмақ өлшемі – 31 кг

6 кесте – Қозылардың тірілей салмағының орташа тәуліктік өсуі

Көрсеткіштер	ЕМxОҚМ		ОҚМ	
	Еркек қозылар	Ұрғашы қозылар	Еркек қозылар	Ұрғашы қозылар
Бас	20	20	20	20
Туылған кездегі тірілей салмағы, кг	4,7±0,20	4,46 ±0,17	4,5±0,19	4,1±0,09
Қозы бөлім кездегі тірілей салмағы, кг	35,2±0,40	33,1 ±0,42	31,9±0,49	30,2±0,35
Орташа тәуліктік өсуі, г.	254,2	238,6	228,3	217,5

7 кесте – 4,5 айлық еркек қозылардың сойыс шығымы көрсеткіштері

Қой тұқымы	Соляр алдындағы тірілей салмағы, Кг	Ұша		Іш майы		Сойыс салмағы	
		кг	%	кг	%	кг	%
ЕМх ОҚМ	36,9	17,1	46,3	0,6	1,6	17,7	47,9
ОҚМ	36,2	16,6	45,8	0,4	1,1	17,0	47,0

8 кесте – 4,5 айлық еркек қозылардың ұшасының морфологиялық құрамы

Қой тұқымы	Ұша, Кг	Жұмсақ ет		Сүйек		Еттілік коэффициенті
		Кг	%	Кг	%	
ЕМхОҚМ	17,1	13,2	77,2	3,9	22,8	3,3
ОҚМ	16,6	12,1	72,9	4,5	27,1	2,7

9 кесте - Қошқарлардың қоректік заттарға қажеттілігін қамтамасыздандыру (әр басқа тәулігіне беру)

Азықтар	Мөлшері (кг)	Азықтар	Көлемі, %
Астық – бұршақ тұқымдас пішен	1,5-2	Ірі азық	35-40
Шырынды азық	1,5-2	Шырынды азық	20-25
Дәнді азық	0,6-0,8	Дәнді зық	40-45

10 кесте – Зерттеу жұмыстарының экономикалық тиімділігі

Көрсеткіштер	Бірлік өлшемі	ЕМxОҚМ	ОҚМ
Жүн түсімі	кг	3,9	4,1
1кг жүннің сатылу бағасы	тенге	350	350
Жүн құны	тенге	1365	1435
Ұша шығымы	кг	17,1	16,6
1кг ет құны	тенге	1300	1300
Ет бағасы	тенге	22230	21580
Жалпы өнім бағасы	тенге	23595	23015
1 бас қойды өсіруге кеткен шығын	тенге	10800	10800
Таза пайда	тенге	12795	12215
Тиімділік деңгейі	%	54,2	53,1

**Назар аударғандарыңызға
рахмет!**